

Factsheet

Wettelijke kaders toezicht Wmo 2015 en Jeugdwet

Een aantal gemeenten worstelt met de wettelijke grondslag voor het inrichten van toezichthouderstaken binnen de Wmo 2015 en de Jeugdwet. Beide wetten geven gemeenten inderdaad veel vrijheid in het inrichten van het toezicht. Verschil is wel dat de Wmo 2015 gemeenten verplicht om een gemeentelijke toezichthouder aan te wijzen, de Jeugdwet kent die verplichting niet.

Het Expertteam Fraudepreventie en handhaving Wmo 2015 en Jeugdwet van de VNG zet de wettelijke kaders op een rij.

Wmo 2015: rechtmatigheid en kwaliteit

De Wmo 2015 stelt dat de gemeente het toezicht zelf moet inrichten en het zodoende kan afstemmen op haar situatie. [Artikel 6.1 lid 1 van de Wmo 2015](#) geeft een verplichting om een toezichthouder aan te wijzen. Waar die concreet toezicht op gaat houden is, zeker voor het rechtmatigheidstoezicht, aan de gemeente zelf om te regelen (zie [MvT Wmo 2015, p. 123 en 188 en verder](#)). In de Wmo 2015 is ook geregeld dat de gemeente in de verordening regels moet maken ter bestrijding van misbruik en oneigenlijk gebruik (zie art. 2.1.3. lid 4 Wmo 2015). Hierin kan een toezichthouder via zijn bevoegdheden uit de [Algemene wet bestuursrecht \(Awb\)](#) een rol spelen.

Voor kwaliteitstoezicht geeft de Wmo 2015 meer specifieke

keisen. Hoofdstuk 3 van de Wmo 2015 is geheel gewijd aan kwaliteit. Daar is onder meer geregeld dat de toezichthouder fungeert als meldpunt voor calamiteiten (artikel 3.4 lid 1 Wmo 2015). Dit komt omdat gemeenten op basis van de Wmo zelf verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit en de continuïteit van de voorzieningen (zie art. 2.2.1 lid 2 Wmo 2015). Door middel van de bevoegdheden van de toezichthouder kan de gemeente ook effectief toezien op de kwaliteit. Wat je in de praktijk vaak ziet, is dat het toezicht op rechtmatigheid en kwaliteit van elkaar zijn gescheiden. Voor kwaliteitstoezicht schakelen gemeenten vaak de GGD in. Dat heeft te maken met de zorginhoudelijke kennis die dit toezicht vereist.

Meer in het algemeen is het toezicht gericht op de naleving van het bij of krachtens de Wmo 2015 bepaalde. Dit omvat naast kwaliteit zeker ook de rechtmatigheid. Zie hiervoor de algemene omschrijving van de toezichtstaak in artikel 6.1 lid 1 Wmo 2015).

Jeugdwet: rechtmatigheid en kwaliteit

In de Jeugdwet zelf is niet expliciet vastgelegd dat de gemeente een toezichthouder moet aanwijzen. Hoofdstuk 9 van de Jeugdwet – Toezicht en handhaving – gaat vooral over het toezicht op de kwaliteit van de door de aanbieders geleverde jeugdhulp. Dit liet al onverlet dat gemeenten zelf door aanbieders ingediende declaraties formeel

(laten) controleren alvorens ze te betalen. De ministeriële regeling Jeugdwet die op 16 augustus 2016 in werking trad, geeft gemeenten meer armslag voor onder meer materiële controle en fraudebestrijding binnen de Jeugd-wet.

Net als in de Wmo 2015 is in de Jeugdwet geregeld dat de gemeente in de verordening regels stelt om misbruik en oneigenlijk gebruik te bestrijden (zie art. 2.9 lid d Jeugdwet). De verantwoordelijkheid voor het toezien op rechtmatigheid ligt dus bij de gemeente.

Het kwaliteitstoezicht is in de Jeugdwet belegd bij het Samenwerkend Toezicht Jeugd (STJ). Hierin werken de Inspectie Jeugdzorg (IJZ), de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) en de Inspectie Veiligheid en Justitie (IVenJ) samen. Toch heeft de gemeente wel degelijk een rol bij het toezien op en het controleren van de kwaliteit. In de processen contractering, samenwerking, afstemming en monitoring komen signalen naar voren over de kwaliteit van de te leveren/geleverde zorg. Deze signalen moet de gemeente doorspelen naar de STJ.

Bestuursrechtelijke bevoegdheden van de toezichthouder

Een toezichthouder Wmo 2015 of Jeugdwet handelt op basis van bestuursrechtelijke bevoegdheden. Voor de opsporing van strafrechtelijke delicten is (bijzondere) opsporingsbevoegdheid nodig. Die heeft een toezichthouder niet, maar een sociaal rechercheur (bijzonder opsporingsambtenaar) bijvoorbeeld wel. De bestuursrechtelijke bevoegdheden voor het toezicht liggen vast in de artikelen 5:11 tot en met 5:20 van de Awb. Deze bevoegdheden kunnen zowel bij de uitvoering van de Wmo 2015 als voor

de uitvoering van de Jeugdwet worden ingezet. Verschil is wel dat via de Wmo 2015 het aanwijzen van een gemeentelijk toezichthouder verplicht is. De Jeugdwet kent een dergelijke verplichting niet voor gemeenten, maar sluit het ook aanwijzen van een gemeentelijk toezichthouder ook niet uit.

Rechtmatigheidstoezicht beleggen gemeenten vaak bij sociaal rechercheurs, die ook zijn aangewezen als toezichthouder. Hun werk als toezichthouder wordt dan beheerst door het bestuursrecht. Daarnaast kunnen ze – vanuit hun bevoegdheden als bijzonder opsporingsambtenaar – in principe strafvorderlijk onderzoek doen naar delicten zoals valsheid in geschrift, oplichting, etc. Deze bevoegdheden vallen onder het Wetboek van Strafvordering. Juridisch zijn dit wel 2 verschillende regimes.

Binnen het bestuursrechtelijke toezicht kan een gemeente een aantal maatregelen nemen bij constatering van kwaliteitsgebreken (Wmo 2015), oneigenlijk gebruik of misbruik onder de Wmo 2015 en de Jeugdwet. Denk aan het herzien van een recht en zo nodig het terugvorderen van ten onrechte ontvangen voorzieningen en pgb's. Ook is het uitoefenen van bestuursdwang in de Wmo 2015 niet uitgesloten (zie MvT Wmo 2015, p. 188 en 192).

Beide wetten bieden geen formeel wettelijke basis voor het opleggen van bestuursrechtelijke boetes (zie art. 5:4 Awb). Bij toezicht op de Wmo 2015 en de Jeugdwet gaat het dus om bestuursrechtelijk handelen, niet om opsporing. Natuurlijk kunnen beide – met inachtneming van de verschillende regimes – wel parallel aan of in het verlengde van elkaar plaatsvinden.

Maart 2017